

ing. Ionuț Ardeleanu-Paici

© Editura Paideia, 2015

Piața Unirii nr.1
București, România

tel. : 021 316 82 10

comenzi@paideia.ro

www.paideia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
a României

OLTEANU, ANTOANETA

Locul și locuirea la români - Casa /
Antoaneta Olteanu. - București : Paideia,
2015

ISBN 978-606-748-112-9

006.954.1

398.3

Antoaneta Olteanu

Locul și Locuirea la Români

paideia

Celelalte lucruri descântate se pun într-o oală nouă și se îngroapă în locul unde a fătat vaca primul vițel (Pavelescu, p.245).

♦ Ce ce se dă dracului se duce în ziua de Paști, înainte de a toca și a mai fi cineva la biserică și așteaptă până se strâng oamenii. Când zice preotul: „Hristos a înviat!”, el zice: „Vânat prind!” Apoi, lunând natură, se duce în pădure, la un păducel, unde, creștându-l cu cuțitul, vără nafura acolo. Ocoleşte pădurea călare pe pușcă, până ce flămânzește, adică întorcându-se tot de unde a pornit. Întinde pușca și caută pe țel. Atunci vede un băiețel care strigă să nu dea. El însă trage de oțel și-l împușcă. Acel băiețel se zice că e chipul lui Hristos. Orice vânat va fi în acea pădure, îl ucide, însă se zice că nu ține acel vânat decât o zi. Când moare acel om, îl supără rău animalele sălbatice (Mușlea-Bîrlea, p.173).

Despre vreme

Când cântă huhurezul în pădure, îi a vreme rea (Gorovei, 1995, p.109). ♦ Când iarna vujește codrul tare, e semn de viscol (Gorovei, 1995, p.262). ♦ Când huieste pădurea, îi semn că are să se schimbe vremea (Gorovei, 1995, p.264). ♦ Când e ceață mare pe păduri, se va strica vremea (Gorovei, 1995, p.265). ♦ Când se înnegresc tare pădurile e a vreme moale (Gherman, p.29). ♦ Dacă frunzele arborilor și ale plantelor se pleacă în jos e semn de ploaie (Gherman, p.29). ♦ Frunzele uscate în timp de noapte în pădure aduc ploaie, iar dacă îs jilave și nu-i vânt, vreme bună peste zi (Gherman, p.29).

Suprins

Spațiul umanizat	5
Considerații generale despre spațiu	5
<i>Locuri curate</i>	5
<i>Locuri necurate</i>	6
<i>Stânca</i>	10
<i>Dreapta</i>	16
<i>Urma</i>	21
<i>Jos</i>	30
<i>Sus</i>	33
Casa	37
Considerații generale	37
<i>Zidirea casei</i>	53
<i>Stafia</i>	62
Interiorul casei	69
<i>Pragul</i>	69
<i>Ușa</i>	82
<i>Fereastră</i>	90

Mașă	101	Pârleazul	198
Patul	111	Fântâna	198
Leagănul	115	Căietorul de lemne	214
Oglinda	116	Gunoiul din curte	216
Grinda	121	Cotineașă	217
Focul	125	Grajdul	220
Vatra	136	Grădina	224
Soba	146	Copacii, pomii fructiferi	228
Cuptorul	149	Răzorul, stratul	238
Cornul	155	Mușuroiul furnicilor	240
Exteriorul casei	165	În sat	245
Prispa	165	Satul	245
Acoperișul	167	Pe drum	248
Streașina	171	La biserică	256
Podul casei	177	La cârciumă	267
Curtea	181	În afara satului	271
Considerații generale	181	Moara	271
Gardul	186	Pe câmp	279
Poarta	192	În lan	288

<i>La vie</i>	298
<i>La hotar</i>	306
<i>La răspântie</i>	317
<i>În pădure</i>	324

Se crede că dacă clădește cineva o casă nouă, trebuie să moară cineva din familia lui (Gorovei, 1995, p.144).

Dacă făcea o casă pe un loc nou se credea că trebuie să moară un om (Sărbători, II, p.264).

Primul care dormea în casa nouă era un bătrân (Sărbători, II, p.264).

Prima dată în casă intră mâța, că trăiește mai mult ca orice animal. Se credea că primul om care intra în casă nouă va muri mai repede (Sărbători, II, p.264).

Se zicea că, la construcția unei biserici noi, omul care dădea prima dată cu securea în lemn murea curând după aceea (Sărbători, I, p.348).

Când s-a construit biserica din sat nu s-a zidit umbra unui om. De aceea s-au crăpat pereții de s-a dărâmat (Sărbători, III, p.332).

Lemnele pentru casă erau tăiate numai în anumite anotimpuri, până ce nu dădea frunza, altfel nu erau rezistente (Budiș, p.265).

Casa de carpen se aprinde și pocnește întotdeauna (Niculiță-Voronca, II, p.158).

Dacă faci casa pe un furnicar, nu mai ai răgaz de oaspeți (Gorovei, 1995, p.96).

Spațiul umanizat

Considerații generale despre spațiu

Locuri curate

Tradiții

Locu bun ții loc sfânt; tot să face frumos și puternic și rodu e bogat (Bernea, 1997, 1997, p.23). ♦ Locuri bune erau acelea în care viața a prosperat; locurile pietroase erau bune pentru case, pentru grădini – nu; locurile pe care se găseau comori, deoarece erau cu noroc; locurile pe care fuseseră ogoare, pe care fusese cultivată

cânepa (Budiș, p.302). ♦ Locul pe care a fost o casă pustie era rău, dar, dacă făceai slujbe, devenea bun (Budiș, p.302).

Pentru bunul mers al vieții și al treburilor

Ca femeia să facă băiat după fată, e bine să îngroape locul în care s-a zămislit copilul în căciula bărbatului cu trei grăunțe de usturoi și toate apoi îngropate la un loc curat (Gorovei, 1995, p.163). ♦ Scăldătoarea copilului de la botez se varsă lângă un pom, pe un loc curat, ca copilul să nu fie obraznic, ci de treabă (Gorovei, 1995, p.213).

Apărător de rele și durere

Dacă vrei să nu-ți mai vie o boală avută, aruncă scăldăturile la un loc curat (Gorovei, 1995, p.22).

Locuri necurate

Tradiții

Loc rău nu e, așa, oriunde. E loc rău din lele, e loc rău din păcate grele sau

din farmece (Bernea, 1997, p.26). ♦ Loc rău e așa un loc sec, poate e din piatră, poate e din duh (Bernea, 1997, p.24). ♦ Vine cineva de-l doare un picior și doar nu l-a scrântit; se zice că a călcat în loc rău (Bernea, 1997, p.25). ♦ La loc rău se fac semne, da oamenii nu le bagă în seamă și dau de necaz (Bernea, 1997, p.42). ♦ Când un om a cărunțit numai pe o jumătate a capului, acela a adormit, cu acea parte, pe o comoară (Gorovei, 1995, p.57). ♦ Când „a apuca” pe cineva, să sapi în locul de apucătură, că ai să găsești o comoară (Gorovei, 1995, p.57). ♦ Dacă mergi prin pădure și calci pe locul unde s-a împușcat cineva sau unde l-a omorât pe cineva, duhul cel necurat ce a făcut șotia acolo, îți ia mințile și rătăcești, ca să te bage în vreo baltă, ca să fii a lui. Ziua mare, pe drum bun poate să ți se pară cine știe ce prăpastie, or să ți se pară că vii acasă și cine știe pe unde te bagi. Atunci să-ți aduci aminte în ce zi a fost Crăciunul și Boboteaza (var.: Ziua Crucii, Paștele etc.) (Niculiță-Voronca, I, p.372). ♦ Piatra numai atunci bate într-un sat, când în satul acela vreo fată a avut copil și l-a pierdut apoi l-a îngropat undeva. Pe locul acela trebuie să vie piatra; ea ucide pământul, îl sfarmă, ca să se dezgroape ce este ascuns într-însul (Niculiță-Voronca, II, p.164). ♦ Niște femei din Mihalcea s-au scăldat în pădure vara într-un pârâiaș și, când au ieșit din apă, nu cunoșteau locul unde se află, căci se scăldase „el” acolo; s-a nimerit însă că era un om la lemne și le-a învățat să-și întoarcă straietele pe dos, ca să-l depărteze și să-și aducă aminte în

ce zi a fost Crăciunul – și îndată și-au venit iar în minte (Niculiță-Voronca, II, p.221). ♦ Când calul trage într-un loc unde începe să bată cu copita, să știi că dedesupt nu-i curat (Gorovei, 1995, p.34). ♦ Când te poticnești mergând, calci pe Necuratul sau pe locul unde a fost „el” (Niculiță-Voronca, I, p.367). ♦ Dacă trece cineva pe locul unde fac ele horă sau pe unde au jucat lelele, îl pocesc, și omul nu se mai face bine nici cu lecurile babelor, nici cu ale doctorilor. De aceea, cel ce vede pe undeva un rotocol de iarbă călcată, să se ferească de a călca pe acolo, căci e locul unde au jucat lelele și poate să-l pocească: i se zbârcesc mâinile și picioarele. Dacă șade cineva în vatra lor, se spuzește pe tot corpul sau se umple de bube (Candrea, 1999, p.185). ♦ Sunt locuri rele acolo unde joacă lelele; joacă de face iarba ca pă masă; ele se-nvârte de crezi că face horă. Pă locu ăla se uscă iarba și nu-i bine să calci (Bernea, 1997, p.29). ♦ În cazul unei răceli a picioarelor sau al durerii acestora, se descânta, zicându-se că acel om a călcat în loc rău (Niculae, p.69). ♦ Pe locuri necurate, pe unde se știe că e dracul, pun oamenii cruce. De ce se pune pe unde s-a ucis pe cineva? Că acolo numai dracul a lucrat; or, unde și-a făcut cineva seamă. Și dracul de acolo fuge, rămâne locul curat (Niculiță-Voronca, I, p.371). ♦ Dacă ciobanu merge cu oile și oile pierd laptele – la unele le cade și țâțele –, zice că a dat cu ele într-un loc rău (Bernea, 1997, p.25).

♦ Se mai întâmplă de e loc rău acolo unde l-o trăsniț pe un om sau s-o răsturnat caru și o murit, știi, la un cot sau altundeva. Să ferește omu de locu ăla, de teamă, că, știi, e loc rău (Bernea, 1997, p.41). ♦ Erau considerate locuri rele locurile pe care fuseseră arii de treierat, pentru că acolo s-au învățit toate relele; locurile pe care fuseseră hotare vechi, deoarece la hotare diavolul face rele; locurile pe care fuseseră gropi; locurile de lângă drum, pentru că se făceau multe rele pe lângă drum; terenurile cu rădăcini de copaci, în special soc; răspântiile; locurile pe care au fost cârciumi, pentru că pământul acela e tot în sărăcie, că s-au făcut multe rele; locurile pe care a fost mai demult o crimă, o sinucidere, un înec, pentru că acolo e sufletul acela mort neîmpărțășit și ar putea face rele celor din familie; locurile pe care au fost îngropați copii nebotezați; locurile pe care au fost cimitire – niciodată nu se fac case acolo, că-s atâtea suflete și bune, și rele (Budiș, p.302). ♦ La Cumpăna lese un țap. Așa a venit în calea unui om și a fetei lui. A băgat coarnele în roatele carului, voind să-l răstoarne. Când au ajuns aproape-n deal, țapul s-a făcut om. A făcut foc și, când i s-a spus că va da foc pădurii, drumeții erau gata să cadă cu căruța în răpă. Cum și-au făcut cruce, vedenia a dispărut. De aceea trebuie să-ți faci cruce când treci prin acel loc, ca să nu-ți iasă dracul în cale, mai ales noaptea. După cântatul cocoșilor dracul nu mai apare (Brill, II, p.54-55).

Direct pentru oameni și cărți

Apărător de rele și durere

Pe locurile unde nu crește nimic, să nu te culci, căci dedesubt e o comoară, care te arde cu flacăra ei nevăzută (Gorovei, 1995, p.57).

Stânga

Tradiții

Femeia e creată din bărbat, și anume: coasta ei dreaptă e coastă stângă de bărbat, coastă stângă a lui; coasta stângă a femeii e de drac. De aceea nici nu-i lua din mâna stângă, nici nu-i sta pe partea stângă, că te ispitește și te pierzi cu firea (Gorovei, 1995, p.85). ♦ Necuratul stă la om pe mâna stângă și pe piciorul stâng; acele-s ale lui. Iar să dai în cineva cu mâna stângă, că, de se întâmplă în așa minută, îl omori. Așa cum Necuratul are pe îngerul lui la mâna stângă, așa și Dumnezeu îl trimite pe îngerul său la mâna dreaptă (Niculiță-Voronca, I, p.380). ♦ Dacă iese cineva seara afară și se uită dindărăt peste umărul stâng, apoi i se pare că-l urmărește cineva, și această spaimă i-o dă omului Necuratul carele se ține de umărul omului cel stâng, pe când de umărul drept se ține îngerul; de aceea, privind îndărăt peste umărul

drept, nu i se năzare nimica (Gorovei, 1995, p.78). ♦ Dacă-i dai unui om ceva cu mâna stângă, omul nu primește, căci se crede că i se dă cu inimă rea și nu va avea parte de acel lucru (Ciauşanu, p.271). ♦ Cel ce bea băuturi cu mâna stângă se îmbată (Gorovei, 1995, p.17). ♦ Cine mănâncă cu stânga, Dumnezeu nu-i va primi crucea cu dreapta (Gorovei, 1995, p.133). ♦ De drac n-ai ce te teme, căci el e mititel, numai de-o palmă, un băieţel; loveşte-l cu mâna stângă îndărăt și îndată piere; cu cea dreaptă nu, că nu-l nimeresti (Niculiță-Voronca, I, p.361). ♦ Focul, când îl înveleşti, seara, îl pui pe vatră din a stânga, adică vine cum se culcă și omul, pe partea stângă, cu cea dreaptă deasupra, așa cum merge soarele (Niculiță-Voronca, II, p.442). ♦ Stângaciul, ciungul, șchiopul, chiorul, surdul, mutul sunt oameni însemnați să te păzești de ei. Să te păzească Dumnezeu de bătaia muierii, a stângaciului, a ciungului și a șchiopului, de pușca chiorului și de fapta mutului și a surdului! (Pamfile, 1997, p.116). ♦ Sunt oameni stângaci, cei ce fac toate treburile cu mâna stângă. Aceia sunt ai diavolului (Pamfile, 2000, p.27). ♦ Sunt și oameni care lucrează cu stânga și au putere, da nu-i bine. Aștia sunt oameni, da nu-s buni, îs vrăjitori. De ce să meargă omu împotriva firii, a răduielii? Așa a lăsat Dumnezeu, așa să faci: să lucrezi cu dreapta (Bernea, 1997, p.58). ♦ Pe când a rămas Maica Domnului grea cu Domnul Hristos, Sf. Ilie săgeta cu mâna cea dreaptă și, când săgeta, se cutremura pământul și se dârdăia și cerul din țâțânile lui; multe vite și muieri se stârpeau și mare pagubă